

- לו -

בענין דרך גדילתן בדפנות ובסכך (סוכה מ"ה ע"ב)

כתב בשו"ע או"ח סי' תר"ל, כל הדברים כשרים לדפנות. — וכתב¹²³⁴⁵⁶⁷ איכללו במצות הסוכה, דלשם סוכה שעל הרמ"א ואין צריך להעמיד¹²³⁴⁵⁶⁷ דרך גדילתן¹²³⁴⁵⁶⁷ 'מור'.

הדפנות אסורין מה"ת דגם הדפנות הסיכוך בעינן גם דפנות כלשון הגר"ח על הרמב"ם, ולכן ס"ל שצריך גם בהן דרך גדילתן. — מיהו ברש"י על הגמ' סוכה מ"ה ע"ב פרש"י וז"ל: 'כל המצוות, כגון קרשי המשכן, ועמודים, ולולב והדס, וערבה, עכ"ל. — ולא הזכיר דפנות סוכה.

¹²³⁴⁵⁶⁷

האם בשכיבה מן הצד הוי חסרון
בדרך גדילתן

אמנם אכתי יש לעיין, למה אין על הסכך דין שיהיו דרך גדילתן. — והנה ראיתי בביכור"י [סי' תרנ"א ס"ק י"ב] שהביא מחלוקת, אם מן הצד דרך שכיבה, נקרא דרך גדילתן, דעת המטה משה דלא מיקרי דרך גדילתן, ודעת הדרכי משה שנקרא דרך גדילתן. ולא נתמעט אלא שלא יהפוך עליון למטה, והנה לדעת הדרכי משה נוחא, דסכך הדרך להניח דרך שכיבה, וא"כ מתקיים בזה שפיר דרך גדילתן, אבל לדעת המטה משה צ"ע.

וראיתי בדעת תורה למהרש"ם שהקשה, דבספר הפרדס לרש"י סוכה סי' קפ"ט, מפורש דצריך שיהיו הדפנות דרך גדילתן. וכדאמרינן בסוכה [דף מ"ו ע"ב] אמר חזקיה א"ר ירמיה משום ר' שמעון בר יוחאי, כל המצוות כולן, אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן, שנאמר עצי שטים עומדים, ונשאר בצ"ע.

ואמרתי את זה לאבי מורי זצ"ל, ואמר די"ל דהטור ס"ל, דאין הדפנות חפצא דמצות סוכה. אלא הסכך. — ולכאו' י"ל דהטור לשיטתו דס"ל בסי' תרל"ח כאביו הרא"ש, דהא דעצי סוכה אסורין בהנאה מה"ת בחג, אינו אלא על הסכך, ולא על הדפנות, והיינו דס"ל דכל הקיום מצוה דסוכה מתייחס אל הסכך, ולא אל הדפנות, ולכן גם אי"צ בהן דרך גדילתן, דלא דמי ללולב שזהו החפצא דמצוה.

ורש"י בספר הפרדס אפשר דסבור כהרמב"ם ור"ן ביצה ל'. דגם **ואמר** לי אבי מורי זצ"ל, די ש לומר, דכיון דסכך עשוי להניח דרך

שכיבה, דהכי מסכך ומגין טפי, א"כ מצותו בכך, וליכא בזה דין דרך גדילתו. — וכמו אגד הלולב שמונח דרך שכיבה ¹²³⁴⁵⁶⁷א"כ — דהא גם במשכן הלא היו הבריחין מונחין בשכיבה, והיינו משום דמצותן בכך.

והנה בביכור"י שם הכריע כהמטה משה, דגם מן הצד לא הוי דרך גדילתו, דהא ילפינן ממשכן דעצי שטים עומדים, ופרש"י עה"ת ולא שוכבים, א"כ מוכח דגם מן הצד נתמעט, וצע"ג דעת הדרכי משה, שמן הצד הוי דרך גדילתו.

וראיתי בברייתא דמלאכת המשכן, בפירוש הגר"ח קניבסקי שליט"א שכתב דע"כ עיקר הדרשא דעצי שטים עומדים לא בא למעט שוכבים, דהא על זה לא צריך קרא כלל, דהא אי אפשר לקיים שני אדנים תחת הקרש האחד אם היו שוכבין, אלא עיקר הקרא בא רק לומר שלא יהפוך (ורש"י דפירש ולא שוכבין, פשטיה דקרא נקט, אבל הדרשא ודאי לא הוצרך למעט שוכבין בקרשים וכנ"ל, וכ"כ המהרש"א ביומא דף ע"ב ע"א בחידושי אגדות), ואתי שפיר נמי מנ"ל שלא יהפוך, דילמא אתי קרא רק למעט שוכבין. — וניחא, דלזה אי"צ קרא כלל, ע"ש.

מיהו בשעה"צ [תרנ"א סקי"ט] כתב דמהתוס' סוכה [ל"א ע"ב ד"ה

הואיל] מוכח דגם מן הצד לא מיקרי דרך גדילתו, דהא כתבו שם בטעם רבנן שמותר לאגוד באינו מינו, דאין לו ליחשב כמוסיף, משום דאי"ז כדרך גדילתו, הרי להדיא דגם מן הצד אי"ז גדילתו, דהא אגד מן הצד הוא. — ואף שלענין מצות אגד הוי דרך גדילתו כיון שמצותו בכך וכנ"ל [בבריחי המשכן]. — מ"מ לענין מצות נטילה, לא הוי דרך גדילתו. ודו"ק.

כמה סברות מדוע בסכך ובדפנות,
אין חפרון של דרך גדילתו

ובעיקר הקושיא הנ"ל למה אי"צ דרך גדילתו בדפנות, י"ל עוד, דלא נאמר זה אלא בדבר שמצותו להיות מדבר הגדל וצומח, בזה מצוה שיהי' דרך גדילתו, משא"כ בדפנות סוכה שיכול להיות ממחיצות של ברזל ומבהמה ואבנים, ואי"צ דבר הגדל, לכן גם אי"צ דרך גדילתו.

ועי"ל למה אי"צ בדפנות ובסכך, דרך גדילתו. דרק היכי דהמצוה לעשות מעשה בגוף הדבר כגון נטילת לולב שעושה נטילה בגוף הלולב, או כגון עשיית משכן, שיש מצוה בעצם העשייה שמתקיים בזה מצות ועשו לי מקדש, בזה יש דין שיעשה המעשה מצוה בהחפץ דרך גדילתו, משא"כ בסוכה שמצד הישיבה, אין זה מעשה

בגוף הסכך והדפנות, ומצד העשייה ליכא שום מצוה בעשייתו, לכן לא נאמר ע"ז דרך גדילתו.

[ומפר הפרדס לרש"י] שסובר שגם בדפנות יש מעלה של דרך גדילתו], אפשר יסבור דיש מצוה בעשיית סוכה, כמ"ש רש"י מכות דף ת. דאמרי' שם דחטבת עצים דסוכה לאו מצוה היא, כיון דאי מצא חטוב אינו חוטב ולא מצוה היא — ^{השתא} השתא נמי לאו מצוה. ^{אין} וכתב רש"י ד"ה השתא נמי וז"ל: כי לא מצא חטובה אין החטבה מצוה, אלא עשיית הסוכה. עכ"ל.

הרי דעשיית הסוכה מצוה. — אמנם נראה, דזה רק על הסכך, אבל על

הדפנות הלא יש את הסברא דאי מצא
בנוי לאו מצוה, השתא נמי 'לאו מצוה'.
— ובאמת גם על הסכך צל"ע, הא כיון
דמצא סוכת גנב"ך [ר"ת ג'ויים נ'שים
ב'המה כ'ותים] לאו מצוה, השתא נמי
לאו מצוה. — וי"ל דמ"מ עכ"פ בעינן
בזה 'מעשה', דעשויה מאליה פסול,
משא"כ בחטיבת עצים, או עשיית דפנות,
דגם עשויה מאליה כשר, א"כ לא מיקרי
עשייתו מצוה — ולדעת הגרש"ז
אויערבאך זצ"ל לקמן סי' ל"ח עמוד פ"ב
שמדייק מהרמב"ם שגם סכך עשוי
מאליו כשר אם הבעלים מייחדים או
הסוכה לצל, צ"ע שא"כ הלא גם בסכך
העשיה לאו מצוה, שהרי גם עשויה
מאליה כשר].

- ۱۲ -

בשיטת האור זרוע שצריך בדפנות מין הבשר לסבך

(סוכה ב ז 5"ז)

כתב הביה"ל [ריש סי' תר"ל] דלהאור
זרוע, אין כשר מה"ת לדפנות, מה
שפסול מה"ת לסכך. — והא דתנן בדף
י"ב חבילי קש וכו' אין מסככין בהן,
ובולץ כשרין לדפנות, הרי שסתם משנה
דמה שפסול לסכך כשר לדפנות, י"ל
דשם מיירי רק בפסול דרבנן, עכ"ד
האור"ן.

וּנ"ב. בהגהות אשר"י על הרא"ש [פ"א
סי' כ"ד] כתב בשם האו"ז,
שצריך ליזהר כן לפי הירושלמי, וכן הוא
באור זרוע הגדול הל' סוכה סי' רפ"ז —
וצ"ע שהרי בגמ' דידן (סוכה דף ז' ע"ב)
ס"ל כן להתנא ר' יאשיה דמחיצה כסכך
בעינן ועי' מהרש"א שם מהמרדכי דלר'
יאשיה בעינן דפנות מפסולת גורן ויקב,